

Književna poročila

Pravljice. Spisali Utva in Mira. Ilustriral V. Cotič. 1913. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. Natisnila tiskarna Družbe sv. Mohorja v Celovcu. 8°. 79 str.

To je naša najnovejša mladinska knjižica. Obsega osemnajst črtic, ki naj bi bile po naslovu pravljice, a nekatere izmed njih bi nazvali lahko tudi bajke, fantazmagorije, otročarije, vezane otrobi. Pisateljicama ne bo nihče odrekal bujne fantazije, ki je sposobna, vsakršne pojave v naravi, v živalskem in še bolj v cvetliškem svetu, zreti z naivnim pogledom pesniške osebnosti, a odreči bi jima moral vsak umetniško tvorno silo, ki zna stvariti zaokroženo enoto z izrazito idejo. Utva je brez dvoma bolj realistično nadahnjena, zato so tudi njene „pravljice“, 7 po številu, jasnejše in vsled tega boljše, dočim je Mira posebljena lirika — kakor bi rekel rajni Aškerc. Obema pa nedostaja markantnosti v izražanju; zato pa so črtice opremljene s tako gostobesedno navlakom pritlikavih deminutivov in nabuhlih atributov, da morajo zadušiti še tako radovedno domišljavo zdravega otroka, kateremu so pričujoče pravljice predvsem namenjene. Izrazi, kakor: prelesten, pestrobojen, šlarast, solze veselega ganutja, snubok, zakuski itd. niso znani besedišču naše mladine; tudi ne poznajo „blagodišečih tej in glicinij“ (str. 61) in „teloha v livreji novi“ (66). „Vagabund je prikilometril do vasi“ (70) je dobro povedano, samo peš ne bi smel priti, ampak z avtomobilom ali vsaj na kolesu. — Ni nam do tega, da bi ocenjevali posamezne črtice. Kakor sem se preveril pri 10—12 letnih dečkih — in ti so dokaj merodajni v teh vprašanjih — so jim Utvine stvari še dokaj ugajale, tako posebno Škratec nagajivček, Vesna in Zimovnik, Starka Burja — pač črtice najbolj jasnih potez. Kaj naj bi dejal o Mirinem „Podrtem borovcu“, kakor da je neslan do zoprnosti? Ali o „Plesu gozdne vile“, ali o „Smrekovem vrhu“? — Ničevo! Bölsche zna ljubezensko življenje enodnevnice pač drugače opisati kakor Mira. Potočnici ugajajo „sanjave oči“ enodnevnice, detelji pa je „dopadlo vitko telesce s tremi dolgimi nitkami na koncu (!). Kako elegantna (!) je ta živalica!“ (16) Ali mar radi treh nitk na zadku?

Mohorjeva družba je dala Pravljičam kaj lično obliko in jim priskrbela bogate ilustracije v črno-beli maniri; seveda je bilo umetniku V. Cotiču težko ilustrirati prizore, ki so često tako bizarno opisani. Tiste začetne vinjete — nekaki napisi za mesece — so bili prvotno menda kam drugam namenjeni. Stavil bi 100 proti 1, da bo izmed 1000 Mohorjanov komaj eden uganil, kaj značijo tiste bele rune, začrtane v črni rob. Kogar zanima ta način pisave, naj čita n. pr. na str. 39: ožujak, březen, marzec, мартъ! Če ne more tega čitati, naj vsaj verjame, da je to tam napisano. — Kljub skrbnemu tisku je ostalo nekaj hib, kakor: knjeginja, prizanešen, seničica, rmen, sinaha, zapažati (-zapažiti) itd. — Čemu spako „urnobesni živijo“? (29) Saj „živjo“ ni treba ne da bi bil uren, ne besen. — Posebnost Utvinega sloga je nekak metrični ritem, ki se čuje/kaj nenaravno; n. pr. „Ta glas je siknil do gradu kot piš leden. Vratarček Teloh žalosti je trepetal. Ob stezah cvetje je zamrlo . . . Iz gnezdec tički so preplašeni zbežali. Drevesa vsa so trepetala, da listje se je vsipalo raz njih“ (64). To je napačno umevanje ritmike v prozi. Ni nam treba

pa zvezdicama znanimi piše Pletčonič

navesti - zakaj, da napačno, bi napačno ne bilo. Si ves nit pisalec nit bralec ne vesta, pri čem da sta

preklicati besed, ki smo jih povedali o naši mladinski književnosti na str. 163 in 164 tega lista, Od same mlečne kaše mladina ne dobi močnih zob, še manj pa od neosoljene in nezabeljene.

J. Wester.

Dr. Josip Gruden, Zgodovina slovenskega naroda. 3. zvezek. Izdala in založila Družba sv. Mohorja v Celovcu. 1913. V. 8°, str. 321—528.

V okvirju prvega in drugega zvezka svoje „Zgodovine slov. naroda“ nam skuša podati dr. Gruden v letošnjem tretjem zvezku popis resničnega življenja Slovencev v srednjem veku: kulturno in gospodarsko zgodovino našega naroda. Virov za njo je v srednjem veku malo, ali vsaj malo zbranih; zato je tudi slika, sestavljena na njih, nepopolna. Tudi v tretjem zvezku povdarja pisatelj preveč cerkveno zgodovino, dasi je bil vpliv cerkve na naše razmere jako velik. Preobširni sta poglavji „Pod akvilejskimi patriarhi“ in „Pod solnograškimi nadškofi“, dasi vsebujeta precej novih podatkov. Dobro in jako pregledno so podane „Razmere kmečkega stanu“, zlasti razne davščine. Pri popisu mest je Ljubljani odmerjen premajhen prostor, enako tudi plemstvu in življenju po gradovih. Najbrž je prihranil pisatelj to snov za naslednji zvezek. Zanimiva je slika o zgodovinskih dogodkih, kakor se zrcalijo v narodnih pesmih in pripovedkah. Pri šolstvu, znanosti in umetnosti povdarja pisatelj, da je slovenščina izgubila svojo prejšnjo veljavo in bila v rabi od konca 13. stoletja le še pri kmetih, v cerkvi in deloma še pri sodiščih; plemstvo in mesta so bila ponemčena. — V prihodnjem zvezku naj se glede narodnih šeg in vraž izčrpa Valvasor, da se na ta način ogromno in zanimivo gradivo v njegovem delu v besedi in slikah kritično porabi in razširi. Pisatelja se je že opozorilo na potrebo registra; to željo ponavljam tudi letos, da bo obširna in lepa knjiga porabnejša.

Jos. Breznik.

Prešernove poezije. Uredil A. Aškerc. Drugi natisk. V Ljubljani 1913. Založil L. Schwentner M. 8°. LV+220 str. Eleg. vez. 3 K 60 v.

Vnanja oblika lične knjižice je prav prikupna in priznati se mora, da Slatnarjeva tiskarna za drugimi ne zaostaja. Toda s tiskom še ni vse opravljeno. Poskrbeti je tudi treba, da dobi tiskar v delo skrbno in vestno pripravljen rokopis, za tega pa se brigaj izdajatelj. —

V raznih Saturah XXVII. let. Lj. Zvona (308, 625, 683) sem bil sicer nekoliko burno in odurno, toda po pravici in resnici naštel nekaj debelih napak iz prve Schwentnerjeve izdaje Prešernovih poezij iz leta 1902. Očitki teh napak so tedaj v prvi vrsti veljali redaktorju izdaje, pokojnemu Aškercu, ki se je tedaj nekoliko prebahavo šopiril z ugovoritvijo harmonske tekstne oblike Prešernovih poezij in s korenito ureditvijo Prešernovih interpunkcij. Mislim pa, da so bila moja očitanja tistih napak, oziroma moja popravila Aškerčeve redakcije jasna in razumljiva, pa tudi prepričevalna dovolj, da je moral vsak resnicoljuben in razborit čitatelj tistim očitkom brezpogojno pritrditi. — In prepričan sem, da bi bil tudi Aškerc, ako bi bil sam doživel priliko, da oskrbi novo izdajo svojega Prešerna, iz spoštovanja do resnice vse te napake pošteno in lojalno popravil. Ker pa do tega ni prišlo za Aškerčevih dni, mislim, da je bila potem izdajatelju drugega natiska dolžnost, če je že hotel po redaktorjevi smrti njegovo redakcijo ponatisniti, da bi bil dal iz spoštovanja do resnicoljubnosti pokojnikove vsaj najdebelejše pogreške iztrebiti in popraviti. Za to brezstidnost, da je Aškerčevo prvo izdajo z napakami vred brezvestno dal ponatisniti, zasluži založnik ostro grajo, ker je to skrajna brezobzirnost kupujočim knjigoljubom nasproti, če se jim vedoma ponuja knjiga z napa-